

УДК 371.134(045)

Наталія Захарчук, кандидат педагогічних наук, доцент
Національного авіаційного університету,
старший науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
Надія Макаrchук, вчитель-методист Старосолотвинської СЗШ I – III ступенів, Житомирська обл.

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Використання проектних технологій у сучасній школі є одним з найперспективніших засобів модернізації та оптимізації навчального процесу. Саме тому у науковій статті з'ясовується сутність проектних технологій, аналізуються особливості їх використання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх закладів. Окрім того, вивчаються перспективи та проблеми впровадження методу проектів у початковій школі. На практиці авторами проілюстровано переваги застосування проектних технологій у навчанні школярів молодших класів.

Ключові слова: навчально-виховний процес, початкова школа, проектна технологія, молодші школярі, колективна та індивідуальна робота.

Лит. 5.

Наталія Захарчук, кандидат педагогических наук, доцент
Национального авиационного университета,
старший научный сотрудник Института педагогики НАПН Украины, г. Киев
Надежда Макаrchук, учитель-методист Старосолотвинской СОШ I – III ступеней, Житомирская область

ПРОЕКТНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПУТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ

Использование проектных технологий в современной школе является одним из самых перспективных средств модернизации и оптимизации учебного процесса. Поэтому в научной статье выясняется сущность проектных технологий, анализируются особенности их использования в учебно-воспитательном процессе общеобразовательных учреждений. Кроме того, изучаются перспективы и проблемы внедрения метода проектов в начальной школе. На практике авторами проиллюстрировано преимущества применения проектных технологий в обучении школьников младших классов.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, начальная школа, проектная технология, младшие школьники, коллективная и индивидуальная работа.

Natalia Zakharchuk, Ph. D. (Pedagogic) Assistant professor, National Aviation University,
Senior employee of a high-level scientific research, Institute of Pedagogic NAPS of Ukraine, Kyiv
Nadiia Makarchuk, teacher-methodologist, Starosolotvynska secondary school, Zhytomyr region

THE PROJECT TECHNOLOGY IN ELEMENTARY SCHOOL: THE WAY TO BRING UP A CREATIVE PERSON

The use of Project technology in modern school is one of the most promising means of modernization and optimization of the educational process. It is the mean to bring up a creative person. Therefore, the article deals with the investigating the scientific essence of project technologies, analyzing the characteristics of their use in the educational process in secondary schools.

The authors show the importance to implement project technologies in teaching young learners as it is a good way to follow the active learning and collaborative principles in practice, and to use interdisciplinary approach in teaching. In addition, the authors analyze the essence of the prospect technology and the problems and obstacles of implementing the method of projects in elementary school. In practice, the authors illustrate the benefits of project technology with elementary school children.

Keywords: educational process, elementary school, project technology, primary school children, collective and individual work.

Постановка проблеми. Педагогічна практика сьогодні шукає шляхи розвитку сучасної освітньої системи. Це відбувається й через вирішення питань щодо змісту та організації навчання в молодшій школі.

Модернізація змісту освіти потребує системного підходу [4]. Як нагальні визначаються проблемами пошуку оптимальних шляхів засвоєння школярами знань, активізації їхнього творчого потенціалу, спонукання до самостійності,

розвитку їхньої розумової активності, стимулювання до пізнавальної діяльності. Над реалізацією цих завдань нині працюють учителі початкових класів.

Як свідчить вітчизняний і зарубіжний досвід, основною технологією досягнення поставлених завдань і формування ключових компетентностей учнів є проектна технологія. Виникнувши у 20-ті роки ХХ століття у США, пізніше набувши популярності у Бельгії, Ізраїлі, Італії, Німеччині, Фінляндії та інших країнах Європи, метод проектів привернув увагу й вітчизняних педагогів. Наразі цей метод навчання активно впроваджується у процесі загальноосвітньої підготовки школярів. Як стверджує Ю.В. Момот, для педагогів-практиків і науковців “проектне навчання має велику цінність як засіб відірватися від “знаннєвої” освіти та перейти до прагматичного, діяльнісного, особистісно-зорієнтованого підходів у навчанні [1, 184]”.

Проектну діяльність як метод навчання й розвитку [3, 297 – 304] на сучасному етапі розвитку освіти справедливо вважають однією з найперспективніших складових освітнього процесу, оскільки саме вона створює умови для самореалізації і саморозвитку школярів, формує їхні мовленнєві, інформаційні, соціальні, полікультурні та інші компетенції. Вона дає можливість учителю застосовувати інтерактивні вправи, організувати навчально-виховний процес за принципами гуманізму, науковості, наочності, системності, індивідуальності, зв'язку навчання з життям, навчального проектування тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Останнім часом з'явилося багато робіт, присвячених використанню проектних технологій, що свідчить про актуальність цього питання, про спроби використовувати нові досягнення науки, що гарантують результативність навчально-виховного процесу. Отже, різні аспекти використання методу проектів цікавлять дослідників: робота над проектами в урочний час (Г.О. Руських, Є.С. Полат, О.І. Пометун та інші); використання проектних технологій для позаурочної роботи (Є.С. Цикало, А.М. Чайка, М.Ф. Ширшина та інші); проектна діяльність у початковій школі (О.М. Ворожейкіна, А.Г. Капля та інші), в середній та старшій школі (Н.М. Подранецька, А.М. Чайка та інші), у вищих навчальних закладах (Н.М. Заячківська, Г.П. П'ятакова, С.О. Сисоєва, О.І. Шапран, М.П. Щербань та інші) тощо. Наукові дослідження Т.Е. Веденєвої, Ю.В. Момот, М.Б. Павлової, Н.І. Шиян та інших акцентують увагу на цілісності, комплексності та системності впровадження проектних технологій.

Тож **мета статті** – з'ясувати сутність проектних технологій, проаналізувати особливості їх використання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх закладів, з'ясувати перспективи та проблеми впровадження методу проектів у початковій школі, показати на практиці переваги їх застосування у навчанні школярів молодших класів.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна технологія, як стверджує О.І. Пометун, дає відповідь на запитання: як, у який спосіб (методами, прийомами, засобами) досягти поставленої мети, встановлюючи порядок використання різноманітних моделей навчання. Це своєрідний комплекс, який містить заплановані результати, засоби оцінки для корекції та вибору методів, прийомів навчання, оптимальних для тієї чи іншої конкретної ситуації, набір моделей навчання, розроблених учителем на цій основі [2, 22]. Відповідно, проектна діяльність – це індивідуальна, групова або колективна діяльність школярів, спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту та здійснюється через дотримання відповідних етапів: постановка проблема, планування, пошук інформації, створення продукту, презентація.

Сучасна школа виокремлює кілька основних підходів до ефективного використання проектної технології щодо класно-урочної системи навчання: проект як метод навчання на уроці; проект як метод, що поєднує урочну та позаурочну діяльність учнів; проектні технології дистанційного навчання; для формування дослідницьких навичок школярів у позаурочній роботі; як метод організації дослідницької діяльності вчителів. Утім, який би з підходів не реалізувався, проектна технологія орієнтує учнів на створення певного матеріального або інтелектуального продукту, а не на просте вивчення певної теми. На шляху до мети школярі актуалізують або здобувають нові знання, радяться з учителем і між собою, виконують пізнавальну, дослідницьку, конструкторську та іншу роботу. Основними завданнями є навчити учнів самостійно здобувати знання, застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; сприяти розвитку комунікативних навичок, здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника та ін.); формувати уміння користуватися дослідницькими прийомами: добирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних точок зору, висувати гіпотези, вміти робити висновки тощо.

Зрештою, всі позитивні моменти використання

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

проектних технологій не можуть приховати деяких проблем введення цього методу у навчально-виховний процес. Не можемо не погодитися з українською дослідницею О.М. Саламахою, яка стверджує, що подекуди важко застосовувати метод проектів, оскільки навчальні програми не пристосовані до проектної діяльності. Працюючи в рамках проекту, вчитель часто змушений виходити за застигли рамки програми. Крім того, багато вчителів переконані, що вони працюють над проектними технологіями, проте лише створюють презентації, демонструють їх учням на уроках, і навіть не підозрюють, що це далеко не проект [5].

Використання проектної технології у початковій школі має свою специфіку. Вчителі мають урахувати вікові і психологічні особливості учнів, ретельно контролювати всі етапи проектної діяльності. Часто проекти для початкової школи мають бути короткотривалими. Тож проаналізуємо поетапно особливості застосування проектних технологій у навчанні молодших школярів на конкретному прикладі. Розглянемо план проекту, який виконували учні 1 – 4-х класів Старосолотвинської СЗШ І – III ступенів Бердичівського району Житомирської області, – “Навколо світу за 30 хвилин”.

Зінтегровано предмети: “Я і Україна”, “Громадянська освіта”, читання, позакласне читання, розвиток мовлення.

Навчальна мета: поповнювати знання учнів про своє село, область, рідну Україну та інші країни

світу; збагачувати словниковий запас учнів; удосконалювати навички виразного читання; тренуватися в написанні віршів, складанні легенд, розповідей; працювати над розширенням світогляду учнів; учити працювати з різними джерелами інформації; навчати створювати проекти на основі власних знань та дібраного матеріалу, виокремлювати головне.

Розвивальна мета: розвивати вміння аналізувати зібрану інформацію, висловлювати власну думку щодо почутого, самостійно робити висновки; формувати навички виразного, чіткого, послідовного викладення отриманого матеріалу; сприяти розвитку колективної творчості, спостережливості, логічного мислення, зв'язного мовлення; стимулювати пошукові і пізнавальні інтереси учнів; формувати соціальну, полікультурну, інформаційну і комунікативну компетенції.

Виховна мета: виховувати любов до рідного села, своєї області, рідного краю, до тутешніх звичаїв і традицій, повагу до людей; виховувати інтерес до пізнання інших країн світу, їх культури, розвитку, походження рослинного та тваринного світу; формувати шанобливе та бережне ставлення до довкілля.

Освітні технології: проектна.

Тип проекту: творчо-пошуковий.

Хід роботи над проектом

I. Організаційний етап

II. Планування проекту

1) Розроблення плану проекту (табл. 1);

Таблиця 1.

**Завдання та очікувані результати проекту для молодших школярів
“Навколо світу за 30 хвилин”**

Група	Завдання	Результати
1 клас	Дібрати матеріали про історію свого села, найкращі куточки природи, дізнатися про жителів села, їхні заняття, звичаї, обряди, ознайомитися з історичними пам'ятками.	Розгортки “Найкраще у світі село”, “Знатні люди Солотвина”, “Історія села Солотвин”
2 клас	Подорожуємо межами області. Дослідити інформацію про історію виникнення обласного міста Житомира. Провести пошукову роботу і дізнатися про видатних людей Житомирщини, їхні праці. Довідатися про стан навколишнього середовища області. Створити фотоальбом краю.	Розгортки “Краса і велич Житомирщини”, “Вірші та пісні рідного краю”, “Екологія Житомирщини”
3 клас	Мандруємо просторами України. Дібрати матеріали про історію України, історію державних символів, національні святині, рослинний і тваринний світ. Провести заочну подорож по місту Києву. Дослідити інформацію про навколишнє середовище нашої країни на сьогоднішній день.	Розгортки “Моя Батьківщина – Україна”, “Краса української символіки”, “Столиця України – Київ”, “Що загрожує навколишній природі?”
4 клас	Подорожуємо світом. Дібрати цікаві матеріали про історію інших країн світу, їх культуру, побут, розвиток. Провести пошукову роботу і дізнатися про екологію цих країн.	Розгортки “Країни Європи, Азії, Америки, Африки, Австралії”, “Культура народів світу”, “Різноманітність мов”, “Екологія нашої планети”

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

2) Розподіл дітей на групи, враховуючи їхні інтереси та вік; 3) Вказівки, інструкції щодо роботи над проектом; 4) Складання плану дослідницької роботи; 5) Ознайомлення зі схематичним зразком оформлення проекту. III. Реалізація проекту 1) Ознайомлення з метою та завданнями для групової роботи;	2) Визначення напрямку виконання, пошуку інформації та матеріалів вивчення; 3) Розподіл завдань між членами груп; 4) Самостійна пошукова, творча, дослідницька діяльність учнів; 5) Відбір, систематизація та оформлення дібраного матеріалу; 6) Ознайомлення всіх учасників проекту зі своїми знахідками та відкриттями на уроці “Я і Україна”.

Таблиця 2.

Захист проекту у віршованому вигляді

<p>Коли були ми ще малі, То мандрували по землі; Тепер дорослі – і відтак, Ми пересіли на літак! І гайнули в неозоре – Над широке Чорне море. В синій димці із туману Нас Туреччина чекала: Виросли скелясті гори й Зашуміло Біле море, І мечетей цілий ряд Розмістивсь як на парад. Далі Африка жарка Вабить нас із далека. Ось Єгипет пролітає, А Ніл біжить і зазиває: До пірамід і до пісків, В історію старих часів. І фараони вже рядами Стануть й проходять перед нами. Зірка Канікула встає, Як свої води Ніл проллє. Поспішаємо злітати Й дику Африку вивчати, Де слони та крокодили, Леви, мавпи та горили. Тому прямуєм зараз ми У світ одвічної весни, Де унікальні птахи й звірі Живуть із давніх тих часів, Коли людських не чули слів. Ну, здогадайтесь! – Так, якраз! Мадагаскар чекає нас, Індійським океаном вмитий Та сонцем Африки зігрітий. Проте часу обмаль маєм І ми в Індію рушаєм, Де сплелися дві ріки – Дві сестриці, два свіги. Там лотос цвіт свій розкриває, Європу й Азію єднає, Там прянощів пахучих гори На кораблях прямують морем, Щоби з’явитись на столі В усіх кучочках на Землі. Набираєм висоти й повертаємо туди, Де сріблястими снігами Перед нашими очами</p>	<p>Скелі височать могутні – Гімалаї незабутні!!! А за ними, немов спить, Піднебесна майорить: Із ланами, із річками, З височеними хребтами, Де апельсинові сади, Та квіти сакури завжди. Китай стіну широку має, Народ вона охороняє, Й могутність має отаку – З орбіти видно її всю! А далі глянем у віконце – Ми летимо на зустріч Сонцю, В країну віршів та пісень, Що перша зустрічає день. Суші, сумо та кімоно З Японії прийшли давно. Автомобілі швидко там Експортують по містам. Писемність мають дивну люди – Ієрогліфи усюди!!! Через Тихий океан Далі шлях проліг і нам. На окремий материк, Хоча той і невелик. У столицю, у Канберру Через Сідней та пустелю, Де на вулиці весь час Кенгуру чека на нас, Де в полях живуть кролі Й поїдають врожаї. Влітку там – зима пекуча, Взимку – сонечко палюче. Мешкають на тій землі Аборигени корені. Цей найменший материк До Антарктиди принишк. Враз хотіли ми по датись Із пінгвінами погратись, Проте вчасно пригадали, Що теплий одяг і не брали – Не готові до льодів, До морозів та снігів! Тому вирішили ми Стати всі Колумбами. По дорозі пролетіли Вузьку й смішну країну Чілі. До Бразилії дістались,</p>	<p>З анакондою погрались Та й піраній половили, Ледве ті нас не вкусили. І по дощових лісах Проклали ми на Північ шлях В країну нову та цікаву, Незалежну і яскраву. Знову наш літак рушає – На нас Америка чекає. Під час польотів зголодніли, Гамбургерів всі поїли, Кока-коли напились І знову в мандри подались. Бо треба глянуть по порядку На ці їх штатів п’ять десятків: Побувати в Вашингтоні, Поблукати у Каньйоні, Покупатись у Водоспаді Всі були безмежно раді!!! Проте ми з Вами не забули, Що в Лондоні ми ще не були! Знов в Європу повертаєм – По Королівству погуляєм. Пам’ятаймо: дощ й туман Настрій не погіршать нам. Звірять час тут – без проблем! Гляньте! – Онде сам Біг-Бен! Води Темзи тут проліті І мостами оповиті. Тут легенда оживає – Королева всіх вітає!!! Й країну моди не забули, Лиш мить, – й до Франції гайнули. У Лувр на п’ять хвилин зайшли Мадонну зразу віднайшли, Арку Тріумфу не минули, На Ейфелеву всі майнули, Єлїсейськими полями Час рушати нам додому. Дивні й гарні всі країни, Та найкраще в Україні! Мандрували ми часами, Ледь ходили від втоми – Відпочинеш вдома трішки, Й далі розминати ніжки! Пам’ятаймо – світ без меж, Й ми незупинні з Вами теж!</p>
---	--	--

IV. Підсумок проекту

- 1) Підготовка до презентації;
- 2) Захист проекту;
- 3) Оцінювання роботи. Підбиття підсумків.

Інтегрований характер роботи засвідчив захист проекту, наприклад, що проходив у 4-му класі. Учні вирішили підсумувати зібраний матеріал у вигляді короткої презентації з віршованим супроводом, який придумали самостійно (табл. 2). Це якнайкраще дало їм змогу використати знання, уміння та навички з предметів “Я і Україна”, “Громадянська освіта”, читання, позакласне читання, розвиток мовлення і скомбінувати їх із зібраною інформацією.

Проектна діяльність у початковій школі успішно поєднується з дослідною, тому що діти – природжені дослідники, невтомні й старанні, спостережливі й допитливі. Потрібно тільки використовувати ці особливості для цілеспрямованого розвитку спеціальних знань і вмінь, необхідних у проектній діяльності, а саме: рефлексивні вміння, пошукові (дослідницькі) вміння, комунікативні вміння, розвиток умінь і навичок експериментування, презентаційні вміння й навички тощо.

Види проектів у початковій школі можуть різнитися (наприклад, ділова гра, захист на вченій раді, ярмарок, вистава, телепередача, урок, реклама та ін., де використовується технологія колективних творчих справ). Має значення для дослідної діяльності молодших школярів те, за

якими програмами і підручниками навчається клас, які технології використовує вчитель.

Висновки. Отже, залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє формуванню в них уміння працювати в колективі, бути відповідальними, аналізувати результати діяльності, відчувати себе членом команди, навички аналітичного погляду на інформацію, здатність до адекватної самооцінки. Крім того, проектна технологія дає можливість педагогові не лише застосовувати різні інтерактивні вправи, але й змінити свою роль у навчальному процесі, перетворившись на координатора цього процесу.

1. Момот Ю.В. Сучасні підходи до впровадження проектної технології у навчально-виховний процес закладів середньої освіти [Текст] / Ю.В. Момот // Витоки педагогічної майстерності. – 2009. – № 6. – С. 184 – 189.

2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. [Текст] / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко / За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

3. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручн. [Текст] / О.Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

4. Савченко О.Я. Системний підхід до модернізації змісту загальної середньої освіти [Текст] / О.Я. Савченко // Рідна школа. – 2010. – №1–2. – С. 3 – 7.

5. Саламаха О.М. Проектні технології – порятунки сучасної освіти [Електронний ресурс] / О.М. Саламаха. – Режим доступу: osvita.ua/doc/files/news/61/6197/Proect_technology

Стаття надійшла до редакції 11.04.2014

“Колись нашу рідну хату
 Шемрява вкривала,
 А чужа сусідська хата
 Світлами сіяла.
 Ша минав ти, наш Кобзарю,
 Чужії пороги,
 Орав свою вбогу ниву,
 Рідні перелоги.
 Гомоніла твоя қобза
 Гучною струною,
 В кожнім серці одбивалась
 Чистою луною.
 Спочиваєш ти, наш батьку,
 Тихо в домовині,
 Ша збудила твоя пісня

Думки на Вкраїні.
 Хай же промінь твоїх думок,
 Поміж нами сяє,
 “Огню іскра великого”
 Повік не згасає!
 Щоб між нами не вгасало
 Проміння величне,
 Ти поставив “на сторожі”
 Слово твоє вічне.
 Ми, як ти, минати будем
 Чужії пороги,
 Орать будем свої ниви,
 Рідні перелоги”.

Леся Українка
 українська письменниця, перекладач, культурний діяч
 “На роковини Шевченка”

